

הדרן למשניות תמיד

מאת הגאון ר' חיים צבי הירש ברודא זצ"ל - אב"ד זאגער ישן

(מתוך קונטרס הדרת צבי - בסו"ס אוצר חיים)

חכמים לחלוק בין הפרקים וכו', א"כ אפשר דס"ל ג"כ חד חרוב רק דלא מחלק בין הפרקים וזהו עיקר טעמו. ותירוצו של הט"א שם דחוק דכתב דדרך הגמ' כן הוא יעו"ש:

(ד) יש להבין דהכל טעמא מאי, הא שפיר הקשה ר' נחמי' לר' יהודא ומאי טעמא באמת של ר"ע שחילק בין הפרקים:

(ה) יש לדקדק דקאמר ופליגי בדרב קטיני. ולפרש"י שהבאנו לעיל הוה לי' למימר ופליגי בדרב קטיני ואביי דמר אמר ומר כאידך ומלשון זה משמע דבדרב קטיני גופא הוא דפליגי:

(ו) יש לדקדק קצת, כיון דר' נחמי' אינו מחולק עם ר' יהודא רק ביום השבת א"כ למה חזר ר' נחמי' והאריך בכל ימי השבוע והעתיק ממש דברי ר"ע, כיון דכל מחלוקתו הוא רק על יום השבת:

★ ★

ואמינא לתרץ כל זה ויבואר פשט דברי הגמ' קצת שלא כדרך רש"י ז"ל ונבאר דר' יהודא ור"נ לשיטתייהו אזלי והוא, דהא זה מילתא דפשיטא הוא דכל עניני השירה האלו הם הכל לטובה. וכמו דאיתא (במגילה דף ל"א) אין אומרין ברכה על הפורעניות. ולפ"ז יש לעיין, דבשלמא בכל הימים יש בהן תועלת לעניני העולם והבריאה. ואף בנקמות של רשעים ג"כ יתגדל עי"ז שמו יתברך וכמו דאיתא בגמ' גדולה נקמה שניתנה בין שני אותיות וכו'. אבל בשיר של שבת אי נימא דקאי אלעתיד איום שכולו חרב וכפרש"י מה טובה ותועלת יש בזה לומר עליו שירה. והיינו שירה על פורעניות וחורבן כשיהי' העולם תוהו וחרב וצריך ביאור לכאורה:

וע"כ הנראה לומר ע"פ דאיתא בגמ' (סנהדרין דף צ"ב) תנא דבי אלי' צדיקים שעתידי הקב"ה להחיותן אינן חוזרין לעפרן וכו', ומקשה הגמ' ולילף מעצמות שהחי' יחזקאל וקאמר ר' יהודא משל היו ור' נחמי' קאמר שם אם אמת למה משל וכו' עיי"ש בגמ', נמצא לפ"ז דר' יהודא

איתא בסוף המסכת: השיר שהיו הלויים אומרים בביהמ"ק. ביום הראשון היו אומרים לר' הארץ ומלואה וכו', בשני היו אומרים וכו' בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת וכו' ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. ואמרת להקדים בזה איזה קושיות ודקדוקים. ולבאר את המאמר אח"כ בדרך פשוטו וזה החלי בעזהש"י:

הנה סוגיא זו איתא (בר"ה דף ל"א) וקאמר שם הגמ'. תניא ר' יהודה אומר משום ר"ע, בראשון מה היו אומרין וכו' על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו וכו' ע"ש שחילק מעשיו וכו' שגילה ארץ בחכמתו וכו' בשביעי היו אומרים מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת. ופרש"י ד"ה ליום שעתידי העולם להיות חרב ואין אדם וכל המלאכות שובתות על אותו יום אומרין שיר של שבת עכ"ל.

ובגמ' אמר ר' נחמי', מה ראו לחלק בין הפרקים הללו, אלא בראשון שקנה והקנה וכו' בשני שחילק וכו' בשביעי על שם ששבת, ופרש"י ד"ה מה ראה שכל ששת ימים נאמרין הפרקים הללו ע"ש שעבר ושל שבת ע"ש להבא עכ"ל. בגמ' ופליגי בדרב קטינא, דאמר רב קטינא שיתא אלפי שני הוה עלמא וחד חרוב וכו', אביי אמר תרי חרוב וכו' ופרש"י ר' נחמי' לית לי' דרב קטינא אלא דאביי הילכך לימא למימר על שם יום אחד שכולו שבת דהא תרי נינהו עכ"ל הגמ' ופרש"י.

(ס) והנה יש לדקדק בסוגיא הזאת, דכאן במס' תמיד מסיק ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. ושם בר"ה לא מסיק כן רק ליום שכולו שבת:

(ב) יש לדקדק, דכיון דאיכא מחלוקת התנאים בזה ור' נחמי' ס"ל שם בר"ה דהמזמור הוא על שם ששבת. ומאי' פסקא הגמ' הכי לומר כר"י אליבא דר"ע ולא כר"נ ובאיזה סברא קאמרה הגמ' כן. אם לא שנאמר דהלכה כר"ע מחבירו אפילו בעניני דרוש:

(ג) הקשה בספר טורי אבן שם דלמה לי' להגמ' לומר דפליגי בדרב קטינא הא ר' נחמי' אומר טעמו דמה ראו